

VÍTAZNÁ CESTA STRANY A ROZVOJ NAŠEJ VEDY

Tohoročnej jari pripomínáme si polstoročnú históriu našej strany, päťdesiat rokov húževnatých bojov a slávnych víťazstiev. Všetky tieto víťazstvá boli osnované marxisticko-leninskou vedou o zákonoch vývinu ľudskej spoločnosti a vychádzali z podpory väčšiny robotníckej triedy a ostatných pracujúcich.

Pri retrospektívnom pohľade na dejiny našej strany si uvedomujeme, akou významnou udalosťou v histórii nášho robotníckeho hnutia bolo ustavenie strany v máji 1921. V nasledujúcich rokoch strana rozvinula politiku nekompromisného triedneho boja, reprezentovanú Klementom Gottwaldom.

Bola to práve komunistická strana ako predstaviteľka revolučného proletariátu, ktorá sa postavila rozhodne a kategoricky proti nástupu fašizmu a mníchovskej kapitulácii. V rokoch okupácie opäť to boli komunisti, ktorí bojovali v prvých radoch národného odboja. V odboji sa snažila strana spojiť všetky ľudové protifašistické a demokratické sily. Ani fašistický teror nemohol umlčať stranu, ktorá z hlbkej ilegality rozvinula boj proti fašistickým okupantom a vládcom.

Roku 1945 sa náš pracujúci ľud, oslobodený Sovietskou armádou z pút fašistickej okupácie, po skúsenostiach s buržoáznou republikou rozhodol budovať svoj oslobodený štát ako ľudovú republiku, ktorej poslaním bolo zabezpečiť pokojný vývin k socializmu.

Uskutočnením národných a demokratických úloh revolúcie, utvorením ľudovodemokratického štátu a tým, že v revolúcii hegemoniu mal proletariát, realizovali sa roku 1945 podmienky pre prerastanie národnej a demokratickej revolúcie v socialistickú revolúciu, i keď bolo treba rátať s nejedným úsilím reakčných síl zahatať zákonitý priebeh udalostí. V prvej etape rozvoja ľudovodemokratického štátu robotnícka trieda, napriek tomu, že bola vedúcou silou v našom štáte, nebola ešte výlučnou silou a delila sa o moc s inými spoločenskými vrstvami a triedami, a teda aj s časťou buržoázie.

Po úspešnom prekonaní prvých povojnových hospodárskych ťažkostí a politických bojov strana roku 1946 zhodnotila vykonanú prácu a orientovala sa na prerastanie národnej a demokratickej revolúcie v socialistickú revolúciu postupným rozširovaním moci robotníckej triedy na základe mocenskopolitických pozícií

v národných výboroch a štátnom aparáte, na báze znárodnenia, Národného frontu a spoločenstva ľudovodemokratickej republiky so Sovietskym zväzom. Strana si uvedomovala, že splnenie tohto cieľa si bude vyžadovať zosilnenie vplyvu a moci robotníckej triedy a oslabenie politických a hospodárskych pozícií buržoázie.

Stále rozhodnejšie vytláčovanie kapitalistických živlov z mocenských pozícií znepokojovalo buržoáziu vždy viac. Pokus o zvrat tohto vývinu bol odrazený rozhodným vystúpením pracujúceho ľudu vo februári 1948. Toto víťazstvo umožnilo robotníckej triede na čele s komunistickou stranou prebrať všetky hlavné zdroje moci v štáte. Víťazstvom vo februári sa v základe dovŕšil proces prerastania národnej a demokratickej revolúcie v socialistickú revolúciu. Vo vývine ľudovodemokratického Československa nastala etapa výstavby socializmu.

Rok 1945 a najmä február sú významnými medzníkmi aj vo vývine našej kultúry a vedy. Už po oslobodení roku 1945 začala sa šíriť v radoch pracujúcich marxisticko-leninská ideológia. Od tých čias nastúpila marxistická filozofia ako účinná zbraň robotníckej triedy svoju víťaznú cestu o revolučnú premenu skutočnosti.

februárom 1948 sa stali pre našu vedeckú prácu smerodajné generálna výstavba socializmu v našej vlasti a línia boja za svetový mier. Vynorili sa netušené možnosti a utvorili sa nebývalé podmienky pre rozvoj vedy. Je to pochopiteľné, veď v socializme má veda vynikajúci zástoj. Výstavba socialistickej spoločnosti je založená na vede, na vedeckom bádání a poznávaní. Začali sa klásť reálne podmienky pre plánovitý rozvoj vedy.

V tých časoch sa začali budovať a širšie rozvíjať aj mnohé vedecké inštitúcie, vysoké školy, výskumné ústavy, najmä prírodovedeckého a technického zamerania. Vzniklo aj veľa rezortných ústavov, kde si to vyžadovala bezprostredná pomoc pre rozvoj nášho hospodárstva.

S tým všetkým súvisela aj potreba odbornej a politickej výchovy novej generácie vedeckých pracovníkov. Aj vysoké školy sa stali javiskom dôležitých zmien, pokiaľ ide o zameranie a náplň štúdia, o plánovanie práce na vysokých školách, pokiaľ ide o to, aby práca na vysokých školách zodpovedala potrebám novej spoločnosti. Veľa tápania a hľadania nám ušetrilo osvojovanie si skúseností sovietskych vedcov a príklad ich vedeckého plánovania.

Celý tento rozvoj a kvas utvoril predpoklady pre neskoršie (roku 1953) ustavenie Slovenskej akadémie vied nového, pracovného typu. Úlohou Akadémie sa stalo zabezpečiť tvorivú prácu všetkých vedných odborov a pripraviť sústredený nástup našej vedy na pomoc budovaniu socializmu.

Charakteristické črty socializmu, uplatňovanie racionálneho prístupu ku konkrétnym úlohám, eliminovanie živelnosti, týkajú sa veľmi a čoraz viac organizovania vedeckej tvorby a vytyčovania vedeckých úloh. V posledných rokoch je už pre perspektívne plány našich akadémii charakteristická komplexnosť plánov, koordinovaných celoštátne a vo viacerých ohľadoch i medzinárodne, ideovosť a spájanie vedy s potrebami našej spoločnosti.

Takto pod vedením našej strany nastal epochálny hospodársky, sociálny a kultúrny rozvoj nášho štátu a Slovensko sa z chudobnej krajiny zaostalého poľnohospodárstva premenilo na krajinu moderného priemyslu a produktívnej

poľnohospodárskej veľkovýroby, značne vysokej životnej úrovne a pozoruhodnej vzdelanosti ľudu.

Jednako celý tento víťazný vzostup a rozkvet vo viacerých ohľadoch negatívne ovplyvňovalo a tlmilo vedenie Novotného skupiny, ktoré nedokázalo riešiť medzitým už mnohé dozreté ekonomické, sociálne a kultúrne otázky našej spoločnosti, okrem iného aj vzťah našich národov. Január 1968, do ktorého tento rozporný proces vyústil, vyniesol na čelo strany ľudí, ktorí neboli schopní splniť veľké očakávanie. Proti tomuto vedeniu sa však napokon zgrupovali leninský principiálni členovia strany a utvorili politickú i mocenskú základňu pre konsolidáciu strany i spoločnosti na skutočných zásadách marxizmu-leninizmu a proletárskeho internacionalizmu. Politické i organizačné rozhodnutia aprílového pléna komunistickej strany roku 1969 znamenali definitívny obrat v krízovej situácii na pozície marxizmu-leninizmu a zreteľný nástup konsolidácii spoločenských vzťahov.

Ako sa v tomto svetle javí poslanie našej vedy a filozofie v súčasnosti?

Tak ako všetky formy spoločenského vedomia sú produktom historickej praxe, aj poznanie je výtvorom kritického spracovania poznatkov a skúseností uplynulých vekov v podmienkach spoločenskodejiny a spoločnostotriednej praxe daného štádia historického vývinu. Sám Lenin dal teoretický výraz svojej dobe tým, že rozvinul ideový odkaz Marxa v nových historických podmienkach, v imperialistickom štádiu vývinu kapitalizmu. Podobne aj dnešok ukladá marxistickým mysliteľom a vedcom dialektický materializmus nielen aplikovať, ale aj ďalej ho rozvíjať na báze súčasných výsledkov vedy a praxe. Marxisticko-leninská filozofia nesmie prejavovať charakteristické črty pragmatizmu, ale musí dbať na vnútornú dialektiku svojho odboru pri citlivom reagovaní a prijímaní všetkých významných podnetov sociálnopolitickej a kultúrnej praxe. Orientovanie sa na vulgárne a bezprostredne chápanú aktualitu znamená nevyhnutné sklznutie do plytčín praktikizmu.

Nové formy individuálno-spoločenskej praxe, určované vedeckotechnickou revolúciou, vyžaduje si ďalšie rozvinutie revolučnej teórie, ktorá by nebola púhou mechanickou obmenou teoreticko-praktickej kritiky buržoáznej spoločnosti predošlých dôb, ale ktorá by vyvierala z hlbinných a najpodstatnejších vrstiev Marxovej a Leninovej teórie.